

Այս տարօրինակ հանգամանքը Բ. Խալաթեանը բացատրում է Մ. Ուռհայեցու յիշած դէպքով: Չմշկիկը պաշարում է Ամիգ քաղաքը, որի տէրը կից էր և Համտուն Տաճկաց ամիրայի քոյր, առաջ Չմշկիկի սիրականը. Չմշկիկը տուել էր Համիդը իւր այդ «կնոջը», որ Չմշկիկի հայրենիք Խոզանայ գաւառի կողմերից էր: «Իւր հերոսի մահը հիմնաւորելու համար, որ ընկնում էր իւր գաւառահանութեան համար Չմշկիկի սուլթանի ձեռքից, ժողովուրդն անգիտակցաբար փոխադրել է վերոյիշեալ աւանդութիւնը Դաւթի վերայ, կայսեր անունը տալով նորա սիրուհուն»¹:

Այս բացատրութիւնը թերեւ յաջող համարուէր, եթէ չլինէր Աստղիկի հակառակ դէպքը, մանաւանդ որ ըստ № 3-ի և 9-ի, ոչ թէ Սուլթան Չմուշկը, այլ սորա աղջիկն է Դաւթին սպանողը: Մեզ թուում է, որ այստեղ շփոթութեանց պատճառը Հայոց անունների սեռական վերջաւորութիւն չունենալն է, ուստի և չհայելով պատմական անցքերի յիշողութիւնը ճիշտ են պահուած, այսպէս «Չմշկեր սուլթանի աղջիկը» Դաւթի «սերմն էր», — ակնարկ է Չմշկիկի հայ ծագման, — որից և միայն կարող էր սպանուել (№ 3, էջ 51), բայց և այնպէս շփոթութիւն է յառաջացել, այսպէս էլ Աստղիկի դէպքը:

Հայ ժողովուրդը չհայելով որ գիտէ սուլթանը թուրք թագաւոր է, բայց նա այսօր էլ շատ աղջիկների անուն դնում է Սուլթան: Սուլթան, Սիոն անունը մեզնեւ այժմ և տղամարդի և կինարմատի անուն է. իսկ Արշալոյս, Յուսիկ, Սիրական Վարդ ևայն, որ այլ ազգերի մէջ իգական սեռի անուններ են, մեզնեւ ճիշտ հակառակը. ուստի երբ ժամանակի ընթացքում մթակնում է անցեալի յարաբերութիւնը, յառաջանում են այսպիսի շփոթութիւններ. եթէ Ֆրանկի պապը՝ Կաթոլիկ եկեղեցու կուսակրօն պետը, «աղջիկ» ունի, ինչու Չմշկիկ սուլթանն էլ կին չէր դառնայ, իսկ պարոն Աստղիկը կամ Աստղիկ թագաւորը տղամարդ:

Մոռանալու չէ մի շատ աւելի կարեւոր հանգամանք ևս: Արդէն ասացինք, որ հիմք կար Աստղիկն Անահիտի հետ շփոթելու. աւելի ևս կարելի է այդ պնդել Նանէի համար: Երիզայի Անահիտը համապատասխանում է Արտեմիսին, Թիլ աւանի Նանէն՝ Աթե-

1. Բ. Խալաթեանց, Հայ ժողովրդական դիցազնական վէպը հանդերձ քննադատութեամբ, էջ 52—53, Վիեննա 1903: Այս գրութեան մենք ծանօթացել ենք 1908 սկիզբներին շնորհիւ մեր ընկեր Ա. Զամինեանի ցուցմունքի, ուստի մեր ցարդ Զօջանց տան մասին դրածներն անկախ են: Ընթերցողը մի ակնարկով կը համոզուի այդ բանին, մանաւանդ որ զանազանութիւնները շատ խոշոր են եւ աչքի ընկնող. իսկ նմանութիւններն են միայն Դաւիթ եւ Մհերն, այն էլ շատ տարբերութիւններով:

նասին¹։ Եւ որովհետեւ Թիւն էլ շատ մօտ է Երիզային, ուստի «Այն կապակցութիւնը, որով Նանէն յունաց Աթենասի հետ է համեմատուած, միայն ցոյց է տալիս այսպիսով, որ նա ուղմական յատկանիշներ ունէր. ինչպէս և մօտաւորութիւնը Անահտական մի տաճարի չէ հակասում այն կարծիքին, որով նա Անահտին հնազոյն ժամանակներում էապէս նման էր»։ Այլ հիմքեր ևս կան ենթադրելու, որ Անահիտը նոյնանում է Աստղիկի հետ, երբ Բաբելացոց Անահիտ-Անատը իբրեւ պատերազմական դիցուհի դարդարուած և առիւծ նստած՝ գլխին կրում է Աստղիկ տառը², մինչդեռ Աստղիկը նոյնանում է Նանէ-Նանայի հետ³։ Այս նոյնացումներով միայն բացատրւում է մեր վէպի Աստղիկի ուղմական ոգին, մանաւանդ թէ արական անձն փոխակերպուելը։ Նախն և Աթենասը կրում են պատերազմական նշաններ, ինչպէս որ Արտեմիսն ևս ունի. իսկ Նանա անունը երկու սեռին ևս յատուկ է, ինչպէս և իւր պաշտամունքը տարածուած է Փոքր և Առաջաւոր Ասիայում⁴։ Արդ եկեղեաց դաւառի սահմանակից Վերջանի Բազայառիճ գիւղում կար Մրհական⁵ մեհեանը, այդ անունով երկու գիւղ այժմ էլ կան Դարանաղիքում⁶,—իսկ «սպիտակափառ դիցն

1. Աղաթանգեղոս, Ե. § 490. Էջմիածին-Տփղիս. Հմմտ. Խորեն. Բ. Ժ. 88. Վենետիկ 1865.

2. G. Hoffmann, Auszüge, Excuse 4, էջ 136—138, Leipzig 1880:

3. М. Эминъ. Очеркъ Религии языческихъ Армянъ, էջ 22. Москва 1864:

4. G. Hoffmann, Auszüge, 4, էջ 157, 161:

5. Աղաթանգեղոս, ՃԺ. § 790. էջ 414. Տփղիս-Էջմիածին 1909.

6. H. Hübschmann, Altarmen. Ortsnamen, էջ 284, Strassburg 1904: Մենք մեր Ձոջանց տան պատմականը երկում (Արարատ Ամա. 1908. յունուար. էջ 123—124. Ար. ուստպ. 48—50) ցոյց ենք տուել, որ Վրաց Ամիրանը մեր Միհր—Մեհրն է. Այստեղ պիտի աւելացնենք, որ նորա հօր Դարեջան անունը մեր Դերջանն է. Նորա ազգանունն է. ինչպէս Մ. Խոնելուց եւս երեւում է. Դարեջանեանի, որից հետեւեցրել են հօր անունը. ինչպէս և մեր Մամիկոնեանց պէս ձանական-Վազական ծագումն ունեցող նախարարութիւնը իւր ազգանունը, Օրբէլի կամ Օրբէլեանի, ուտացել է Օրբէթ բերդից. Վրաց վէպն ուղում է ասել, որ իւր Ամերան-Միհրը Դերջանի Միհրն է. Դարեջանի առաջին վանկի — եթէ իւր նախնականը չէ. կարող էր Դարանաղիքի ազգեցութեամբ եւս փոխուել. որտեղի այժմ մնացած երկու Բազայառիճ գիւղերը, եթէ հնումը Միհրի տաճարներ չունենային էլ, կարող էին շփոթուել Դերջանի համանուն Բազայառիճի հետ. Վրաց վէպի Կեկելուց կեսարը, այսինքն Թագաւորը, հաւանօրէն մեր Եկեղեաց դաւառն է. Մենք

Բարշամինայ» մեհեանը¹, գտնուում էր միւս սահմանակից Դարանաղեհաց գաւառի Թորդան գիւղում, որի հնագոյն անունն է Մէր-րոդան², որով եթէ Բարշամինան և Միհրը նոյնացած համարենք, պէտք է յամենայն դէպս ընդունենք, որ Թորդանում ևս Միհրի պաշտամունք է եղել: Աշտիշատի և Երիզայի «ոսկեմայր» Անահիտները մէջ ևս կարող է ծագած լինել առաջնութեան կամ գերիշխանութեան վէճ, ինչպէս որ այդ իրօք տեղի է ունեցել Երիզայի Հայոց քուրմերի և Պոնտոսի ու Կապադովկիոյ «Ոսկե Կոմանայի» Անահտի քուրմերի մէջ ըստ Պրոկոպիոսի³: Այս հաւանական է և այն պատճառով, որ մինչդեռ Երիզայի Արտեմիս—Անահտի և Աշտիշատի Աֆրոդիտէ—Աստղիկի, Թիլի Աթենաս—Նանէի, ինչպէս և Թորդանի Բարշամինայ—Միհրի, Բադայառիճի Հեփիստոն—Միհրի և Դիոս—Արամազդի արձանները և քուրմերն օտար յունաց երկրից էին, ինչպէս ասում է Խորենացին. սակայն այսպիսի յիշատակութիւն չկայ Աշտիշատի Անահտի և Վասպուրականի Միհր—Մհերի մասին: Այսպիսով կարելի է գէթ մասամբ ևս բացատրել Երզնկայի Աստղիկի թշնամութիւնը, և այն շփոթութիւնները, որ կան մեր վէպում, որ արտայայտուում է և Չմշկիկ սուլթանի և իւր աղջկայ դէպքում, եթէ միայն այստեղ չէ ազդել Յունաց և Հայոց կրօնական վէճերն, որ ոչ միայն Չմշկիկի ժամանակ այլ նորանից առաջ և յետոյ էլ եղել են: Մհերի առիւծաձև մակդիրն

մի այլ տեղում դիտել ենք ենք, որ Ջոջանց վէպի Գորգիլը վրացի Գլորգն է. Համբոլը՝ Ռուզուկանի ղեսպանը (Սրարատ Ամս. 1906, ապրիլ, էջ 357). այժմ պէտք է աւելացնենք, որ հենց նոյն փոփոխակի Սրգոն [«Սրգոյի (սուրբ Սարգսի) ջորգերուցն է» (Ջ 4, է. էջ 24)] ոչ թէ Ս. Սարգիսն է, ինչպէս կարծում է Սրուանձտեանը, այլ Միսարգոթէլի—Երկայնարագուկ Սարգիսը. որ միայն կարող էր իրբեւ Վրաց ազնուական Եւրսեհ ունենալ, մանաւանդ որ «Միսարգոթէլի ինը եղբայրներ» վրաց ժողովրդական Ամիրան վէպում եւս յիշում են, որոնցից Սարգիսը, Զաքարիան եւ Եվանէն Թամարայ Թագուհու զօրավարներն էին (А. С. Хахановъ, Очерки по Ист. Грузин. словесности I, էջ 25, Москва 1895): Բայց մենք վրաց այս եւ մեր Ջոջանց վէպին կը դառնանք ուրիշ անգամ առանձնապէս.

1. Աղաթան. ձԲ, § 790. ձԲ, § 784.

2. Н. Марръ, Крещение Армянъ, Грузинъ, Абхазовъ и Алановъ, Арабская версия, էջ 119. Оттискъ изъ «Записокъ восточн. отдѣл. Имп. Русск. Археолог. Общ. томъ XVI, С.-Петербургъ 1905:

3. Hoffmann, Auszüge, 4, էջ 135: Ա. Մ. Գարագաշեան Գննակ. Պատմ. Հայոց. Բ. Թ. § 45, էջ 458—464. Թիփլիս, 1895.

անգամ, եթէ միայն այդ, ինչպէս հաւանական է, սկզբում վերաբերուել է և Պատիկ Մհերին, այժմ աւելի հասկանալի է դառնում. առիւծը ելամական Անահտին յատուկ էր. ինչպէս որ պատահական չէ անշուշտ, որ մեր «Անահայ աթոռը» և Առիւծ լեռները¹ իրարից հեռու չպիտի լինին, իսկ Առիւծ գաւառը սահմանակից է Անահտին նուիրական Եկեղեաց²—Անահտական³ գաւառին:

§ 8. Գրական արժէքաւոր նորութիւններ ևս ունի մեր այս № 14 փոփոխակը, որ միւսները չեն յիշում, և եթէ յիշում են, այն էլ կրճատուած, այսպէս Ը, § 67, որի հազիւ թէ կէսն ունին № 7, Ը, էջ 23 և № 10, Բ, էջ 424 և № 11, Է, էջ 18: Մի կողմ թողնելով այլ մանրամասն համեմատութիւնները, վեր առնենք ամեն մի գրականութեան պատիւ բերող, կտրուկ ժողովրդական արտայայտութեան մի նմուշ § 84, 85: Առաջին պրակը § 84 Դաւթի հրաժեշտի երգն է կռիւ գնալիս, որ շատ փոփոխակներ հազիւ յիշատակում են, երբեմն բոլորովին տարբեր մէկ-երկու խօսքով, ինչպէս № 7, Թ, էջ 30, իսկ § 85 թշնամու բազմութեան քանակը ցոյց տուող պատկերաւոր համեմատութիւններ, որ ունի մասամբ դարձեալ № 7, ԺԱ, էջ 33, բայց այս աւելի լրիւ է և տարբեր չափով:

Ահա այդ երկու տունը.

§ 84. «Էլաւ թռաւ վեր ձիուն, Աստծու անուն տուեց, քշեց խասաւ Ծովասարու մօտ. էն քեարերուց, ախպրներուց, սարերուց խալալութեն ուզեց: Մնաք բարով, ասաց ու սկսեց.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թապաւորուն. Ծովասարու պաղ պաղ ախպրներ, մնացէք բարով, բարի մնացէք, ես կէրթամ կռիւ, կը ծարփեամ, տիւք կարօտ մնացէք.

Ծովասարու պաղ պաղ քեամիքն էլ, մնացէք բարով, բարով մնացէք

Ես կէրթամ կռիւ, կշողանամ, տիւք խով մնացէք»:

«Երկինքը ծով ծիրանին⁴» երգն է կարծես հնչում այս տողերում: Սակայն շարունակենք:

1. Բուզանդ Ե, ԻԵ, 224. Վենետիկ 1889.

2. H. Hübschmann, Armen. Ortsnamen, էջ 284—285, 402:

3. Ղ. Վ. Ինճիսեան. Ստորադր. Հին Հայաստանի էջ 45. Վենետիկ 1822.

4. Այսպէս է յիշում «Երկնէր երկին» Վահագնի ծննդեան երգը մի ժողովրդական «Պառաւի աղօթք» երգում (Գարեգին սարկ. Փշրանքներ ժողովրդական Բանահիւսութիւնից, էջ 77—78. Թիֆլիս 1892): Կարելի է

§ 85. «Ասաց ու քշեց գնաց խեծլի դիմաց. տեսաւ որ երկնուց աստղին խիսապ կէր, ինոնց վրանին հիսապ չկէր: Էնտեղ իջաւ նստաւ, մէջեց վեր ուր հալին: Դարթլանմիշ եղաւ, ասեց.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն. ես էլնեմ գեարնան գէլ, ինոնք էլնեն գեարնան գեառ, չեմ կանայ արնոտե.

Ինոնք էլնեն բամբակ, ես էլնեմ կրակ, չեմ կանայ մշախարհ.

Ինոնք էլնեն փուշն փալախ, չոր ցախ, ես էլնեմ բոց ու կրակ, չեմ կանայ վառե.

Ինոնք էլնեն կրակ, ես էլնեմ գեարնան գետ, չեմ կանայ ընցուցե»:

Հայ ժողովրդի ստեղծագործ ոգին է արտադրում այս հրաշալի բանաստեղծական հատուածները, որ հոմերական կարող են համարուել:

Քաջանց անունը միայն այս փոփոխակումն է գտնուում, որ ինչպէս յաճախ կրկնեցինք Արշակունեաց տունն է, որ շատ այլ կողմնակի ապացոյցներով ևս հաստատուում է: Անշուշտ այս մի ժողովրդական կոչումն է, ինչպէս ցարդ մեր ժողովրդի մէջ շատ, այսպէս ասինք, պաշտօնական ազգանուններն որ և է մականունով են կոչուում, որ ցոյց են տալիս այդ ցեղի առաջին, կապար կան կողմը, ծագումը, պարապմունքը և այլն¹:

Այս հիմամբ Մասմանց տունը, կամ Մասմայ ծոերը, որ և մեծ մասամբ գլխաւոր երկու գիւցազների Դաւթի և Մհերի² անունով

ենթադրել, որ ոչ թէ երկն է, այլ հեթանոս Հայոց աստուածներն են, որոնց օղնութեան է դիմում պառաւը, ինչպէս որ մի տող վերեւ յիշուում է «Հաւատով Տէր կենդանին» եւ ներքեւ «Կուս Մարիամ» եւլն: Բայց քանի որ վերջը «պահապան» է կանչում եւ «Քսան ու չորս տուն ներսէսին», այսինքն ներսէս նորհալու քան ու չորս տուն «Հաւատով Խոստովանիմ» աղօթքը օրուայ քսան ու չորս ժամերի համար, ուստի կարելի է կարծել, որ երկինք ու ծովը ոչ միայն իրրեւ աստուածներ օգնութեան են կանչուում, այլ «Երկն-էր-երգին» երգը, ինչպէս եւ ժողովրդական «Լուսացաւ, լուսն ի բարին»-ը, իրրեւ աղօթք է յիշուում:

1. Գ. Տէր-Աղէքսանդրեան, Թիֆլիսեցոց մտաւոր կեանքը, մասն Ա. էջ 226—256. Թիֆլիզ 1886. Տիգրան Նաւասարդեան. Հայ-ժողովրդական հէքիաթներ, Ժ. գիրք, էջ 76—85, Թիֆլիս 1905.

2. № 1 «Մհերի դուռ» ճիշտ պարսկերէն Der-i-Mehr-ն է, որ նշանակում է դուռն Միհրի. Գեր-ի-Միհր կոչուում են մեծ զոհարանները (Spiegel, Eranische Alkerthumskunde, III, 2. Բ. էջ 368). Եւ որովհետեւ Մհերի

է կոչուում, պէտք է համարել նորագոյն ձև. նախ շատ բնական է այդ ձևը, ինչպէս որ կայ Իլիական քաղաքի կամ միջնաբերդի անունով և Ողիասկան՝ դիւցազնի: Մեզ թուում է, որ այդ վէպը Սասունի հռչակ ստանալուց յետոյ է Սասմանց տուն, Սասմայ ծոեր և այլ նման անուններ ստացել. իսկ նախնական ժողովրդական կոչումը եղել է Զոջանց տուն: Եւ երբ որ մենք համոզուեցանք, որ Քաջանց տան վէպի հրատարակուած երեք փոփոխակները Արշակունեաց վէպն են, որոնց մէջ Քաջանց տուն, Թագաւոր, և այլն մեր Արշակունիքն ու Դ. դարու Թագաւորներն են, մանաւանդ որ Պապն էլ Քաջանց Թագաւոր է կոչուում. ուստի մենք Արշակունեաց վէպը Քաջանց տան վէպ կոչելով՝ վստահութեամբ Մամիկոնեանց այս վէպը կոչեցինք ժողովրդական անունով Զոջանց տուն, որ պահել է միմիայն մի փոփոխակ: № 9-ի պատմուածքի ընթացքում շորերից իմացուում է, թէ «Դաւիթ Զոջանց տնից է»։ «Դաւիթ թօլ առնենք, Սապում չմնայ անտէր, տէր կենայ Զոջանց տան» (№ 9, էջ 373, 393): «Դաւիթ . . . կը գայ ջոջ Սասմայ տուն» (էջ 378), և «Սասման ջոջ տուն» գործ է ածուած եօթն անգամ երկու էջում (395—397): Թերեւս և «Ընդմիկ Զոջանի» և «Կիւրդիկ Զոջանի» (էջ 381—382 և 395) պէտք է հասկանալ Զոջանց տունը, որոնց ընդմիկը՝ նիզակը և գիւրդը՝ վարդը հռչակաւոր պիտի լինէին անշուշտ, ոչ ապաքէն ստացողները դիւցազն Մամիկոնեաններն էին, Ահա թէ ինչու պահելով տարածուած Սասմայ ծոեր անունը գերադասեցի նախ և առաջ կոչել Զոջանց տուն:

§ 9. Մի քանի խօսք ևս կարեւոր եմ համարում յայտնել, մեր երեք փոփոխակների խմբագրութեան, տպագրութեան և այլ հանգամանքների առթիւ:

Ընթերցողն արդէն գիտէ, որ այս երեք փոփոխակներից և ոչ մինը ևս ինքս չեմ գրի առել, այլ ստացել ուրիշներից: Որքան հարազատ են գրի առնուած, այդ ևս չեմ կարող ասել:

№ 14-ը, որի գրի առնողն անյայտ է, գրուած է մեծադիր թերթի վրայ 22 երես անընդհատ, ամեն երեսը 38 տողանի, վերևից երկրորդ տողը երկու շատ մօտ դուգահեռական կարմիր գծով. ձեռագրադիրը շատ նման է տաճկահայի գրութեան, որքան ծանօթ ենք և անձնական նամակագրութիւնից, մանաւանդ մի քանի ծա-

ղուք. ինչպէս եւ Ակրիփուսարը, որ փակուել է Մէլեր-Միմըր. Վանայ մօտ է (Գ. Սրուանժտեան, Մանանայ Գ. էջ 38). ուստի մի նոր ապացոյց ևս աւելանում է մեր այն դիտողութեան վրայ, որ Վանապուրականը հնում միմիայնակեան կենտրոն է եղել. Տես Զոջանց տան Պատմականը [Արարատ 1908, էջ 123—124 (49—50)]:

նօթութեանց լեզուն: Կովկասում վաղուց այդպիսի թուղթ էլ չկայ: № 15-ը յայտնի բանահաւաք Ս. Հայկունունն է, իւր իսկ ձեռագրերը 353 էջ փոքրադիր. գլխաւոր հատուածների մանաւանդ վերնագիր ունեցողների և տողերի բաժանմունքը հանգուցեալ բանահաքինն է:

№ 16-ը դարձեալ մեծադիր թուղթ էր 38 երես, Մայր Աթոռի գրաշար Յ. Աւչեանինը. ես կրճատեցի 24 էջից սկսած առանձին վստահութիւն չունենալով յատկապէս ասողի վրայ, ի նկատի ունենալով նորա հասակն ու կոչումը. մանաւանդ որ ոչ միայն առանձին նորութիւն չունէր համեմատելով ցարդ հրատարակուածների հետ. այլ և շատ նման № 17-ին, որ աւելի լաւ է և տպագրւում է:

Բոլոր տնատուփները ես հարկաւոր համարեցի գործածութեան և ցուցմանց դիւրութեան համար. իսկ № 14-ի բոլոր բաժանմունքներն ես ես եմ արել: Ծանօթութիւնները № 14-ի հենց առաջին երեսում անձանօթ բանահաւաքինն է, նոյնպէս յետոյ մի քանի ուրիշները, որ նա փակագծերի մէջ էր նշանակել, ես ստորեւ ծանօթութեանց մէջ դրի, ոճից շատ անգամ այդ կրնկատուի. իսկ ամենամեծ մասը, ինչպէս և № 15-ի բոլոր բառերի բացատրութիւնները իմա են: Այդ բոլորը ես կատարել եմ Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի տաճկահայ ծառաների և սաների, յատկապէս Շարանեան Սպիրիդոն և Գասպարեան Ղազարի օգնութեամբ: Ձանալով որքան հնարաւոր է հաւատարիմ մնալ բնագրերին, ես 4—5 անգամ ուշի ուշով մենակ և ուրիշների օգնութեամբ սրբագրել եմ: № 14-ի տ և դ, չ և ջ, ե և ի շատ անգամ անհնարին էր որոշել. այսօրեւ բացի այդ դէպքերից, եթէ յայտնի վրիպակներ չեն բանահաւաքներինը կամ ասողներինը պիտի համարել ինչպէս և № 15-ում. օրինակ հենց № 14 ա. երեսում «ողորմի»ի մէջ մեծ մասը «լազար», բայց երկու անգամ «հազար»: Որոշ տեղերում, յատկապէս № 15-ի Մոկաց բարբառի փոփոխակում, նոյն իսկ ինձ օգնութեան հասնողները տարակուսում էին ե պիտի լինի թէ ի: № 16-ի տպագրութեան հսկել է ինքը բանահաւաք Յ. Աւչեանը. և մենք տնատելուց յետոյ՝ մէկ—երկու ծանօթութիւններ ենք միայն աւելացրել: Յատուկ անուանց ցանկը կազմել է Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի Դ. զասաբանի աշակերտ Սարգիս Ոսկերչեանը:

Բոլորին էլ մեր շնորհակալիքը:

Վրիպակ. Արարատ, № 8, էջ 772, տող 54 «Մանդակունու» պիտի լինի «Մամիկոնեանի»:

Սեփաճ Կանայեանց